

2012:05

En överblick över den svenska naturgasmarknaden

Den svenska naturgasmarknaden är en relativt liten marknad eftersom bara cirka 3,5 procent av det totala svenska energibehovet täcks av naturgas. I de delar av landet där naturgassystemet finns, utgör gasförbrukningen emellertid cirka 20 procent av den totala energianvändningen. Tillgången på naturgas är främst koncentrerat till cirka 30 kommuner belägna på västkusten och södra delen av Sverige. Trots att det totala antalet slutanvändare på den svenska naturgasmarknaden har minskat så ökar den totala volymen såld naturgas på den svenska grossistmarknaden. Under 2010 förbrukades 1 600 MNm³ (1,6 Mtoe), en rekordstor volym. Ökningen beror till största delen på att värmekraftverket Öresundsverket i Malmö togs i drift hösten 2009 samt en genomsnittligt lägre temperatur i landet under 2010. 2011 sjönk volymen till 1 230 MNm³, främst på grund av högre temperaturer jämfört med året innan. En annan bidragande faktor till höjningen av naturgasförbrukningen har varit den ökade användningen av LNG i mer tätbebyggda områden, som Stockholm, där naturgas inte varit en traditionell energikälla tidigare.

Tabell 1: Förbrukning och överföring i Sverige¹

	Total förbrukning (TWhg)	Total importerad kapacitet (TWhg)
2006	11.2	15
2007	11.7	15
2008	10.7	15
2009	14.2	15
2010	19.0	22
2011	15.1	22

¹ EI R2011:07, Sveriges el- och naturgasmarknad 2010

Grossistmarknaden domineras för närvarande av två företag², medan slutkundsmarknaden är något mer konkurrensutsatt med fyra aktiva leverantörer³ (varav E.ON Gashandel Sverige AB, Dong Energy AB och Göteborgs Energi AB har cirka 90 procent av marknaden).

På den svenska naturgasmarknaden finns cirka 37 000 naturgasförbrukare, varav 3 600 är företagskunder medan resten är hushållskunder. Marknaden präglas av en ojämn fördelning av förbrukning, ungefär 60 större användare står för cirka 80 procent av förbrukningen. Antalet hushåll som förbrukar naturgas uppgår till cirka 34 000, varav cirka 50 procent är enfamiljshus där naturgas används för uppvärmning. Resterande 50 procent använder naturgas endast till matlagning. Sammantaget står dessa hushåll för endast 2 procent av den totala konsumtionen på naturgasmarknaden i Sverige, och är belägna främst i Göteborg och Malmö.

Under 2010 bytte 266 hushåll naturgashandlare, en minskning med cirka 6,6 procent jämfört med föregående år. Det totala antalet som byter naturgashandlare fortsätter att vara lågt och motsvarar knappt 1 procent av den totala andelen hushållskunder. Motsvarande siffra för icke-hushållskunder var 172, eller knappt 4,7 procent av den totala andelen icke-hushållskunder.

Stora (industriella) kunder kan grovt delas in i två kategorier, de som:

- använder naturgas för fjärrvärme;
- använder naturgas för att producera andra produkter, exempelvis den petrokemiska industrin på den svenska västkusten.

Sverige har ingen utvinning av naturgas och producerar endast små volymer av biogas. Därför importeras den totala mängden naturgas som förbrukas i Sverige via rörledningen som sträcker sig mellan Sverige och Danmark.

Biogas är en framväxande marknad men har ett lägre energiinnehåll än den energirika naturgasen från det danska Tyra-fältet, och måste därför spetsas med propan innan den kan föras in på det svenska naturgasnätet. Enligt det rådande regelverket är det biogasproducenternas ansvar att se till att dessa, ofta dyra, anpassningar genomförs. Kravet på propanspetsning kan dock leda till att det blir olönsammare och på det sättet mindre attraktivt att investera i produktionsanläggningar för biogas, vilket på sikt kan hämma utvecklingen av biogas i Sverige.

En annan konsekvens av de höga merkostnaderna för biogas är att de befintliga biogasproducenterna föredrar att bygga egna lokala nätverk istället för att ansluta sina produktionsanläggningar till naturgassystemet.

På grund av bl.a. ovan nämnda problem så tillförs biogas i det svenska gasdistributionssystemet numera endast för att kunna levereras till speciella

² E.ON Gashandel Sverige AB, Dong Energy AB

³ E.ON Gashandel Sverige AB, Dong Energy AB, Göteborgs Energi AB, Modity Trading AB

slutförbrukare, till exempel bensinstationer.

Ansvar för att säkerställa att den inmatade biogasen är av samma kvalitet som den importerade naturgasen åligger nätägaren.

Det svenska transmissionsnätet är cirka 620 km långt⁴, medan distributionsnätet består av uppskattningsvis 2600 km rörledning.⁵ Det finns ett mindre lager (Skallen). Skallen har en mycket begränsad kapacitet och är inte avsedd för säsongsutjämning för förbrukning av naturgas, men har möjligheten att utjämna kortvarige konsumtionstoppar. För säsongslagring måste Sverige förlita sig på lagringsanläggningar i andra länder (t.ex. Danmark) eller lagring i naturgassystemet (line-pack) för att klara eventuella störningar.

⁴ Sedan juni 2011 ägs hela transmissionsnätet av Swedegas AB

⁵ E.ON Gas Sverige AB 1800 km, Öresundskraft AB 260 km, Göteborg Energi AB 235 km, Kraftringen Nät AB 172 km, Varberg Energi AB 70 km.

Tabell 2: Karta över det svenska naturgassystemet

Naturgasmarknaden i Sverige är således helt beroende av import från eller genom Danmark via en enskild rörledning (Dragör). Den totala importkapaciteten i det svenska naturgassystemet uppgår idag till cirka 22 TWh/år. Sveriges totala förbrukning är cirka 15 TWh/år. Det finns inga flaskhalsar eller liknande problem i systemet. Konstruktionen och utvidgningen av infrastrukturen för naturgas i Sverige bör ske på kommersiella grunder. Den svenska regeringen finansierar eller äger inte någon del av

naturgassystemet eller distributionsnätet. Tillstånd att bygga rörledningar (högtryck), gasförråd eller LNG-anläggningar tilldelas enbart av den svenska staten, och sökande part bör bland annat lägga fram en tillfredställande affärsplan för att få koncession. Även ett erhållande av en positiv rekommendation från Energimarknadsinspektionen i ett tidigare skede av processen innebär inte automatiskt att regeringen beviljar koncessionsansökan.

Marknadsaktörerna på den svenska naturgasmarknaden

Den svenska naturgasmarknaden är en relativt liten marknad där följande aktörer spelar en viktig roll:

- *Gasproducenter*: Producerar gas och matar in i det svenska naturgassystemet (endast produktion av biogas existerar i Sverige och i mycket begränsade volymer).
- *Nätägare*: Ansvariga för överföringen av gas till användare. Nätägaren har all ursprunglig information om gasleveranserna inom sitt nätområde. Det är nätägaren som rapporterar och redovisar mattade energibelopp vid sina inmatnings- och uttagspunkter. Nätägaren är även skyldig att tillhandahålla nödvändiga uppgifter till gasleverantörer, systembalansansvariga (SBA) och balansansvariga (BA) för att möjliggöra planering, utvidgning och fakturering i naturgassystemet. Nätägarna kan delas in i fem distributionsnätsägare och en transmissionsnätsägare.⁶

Direktiv 73/2009/EC innehåller detaljerade bestämmelser om åtskillnad, främst genom artikel 9 och 26. Det innehåller bestämmelser om åtskillnad av överföringssystem och systemansvariga för överföringssystem samt åtskillnad av systemansvariga för distributionssystemet. Sådana juridiska personer får varken direkt eller indirekt vara involverade i handel eller produktion med gas. Enligt naturgaslagen⁷, som för övrigt har ändrats enligt ovanstående åtskillnadskrav, ska alla företag som bedriver överföring av naturgas upprätta en övervakningsplan och redogöra vad de gör för att genomföra planen. Dessa åtskillnadsbestämmelser gäller även produktion av biogas.

- *Gashandlare (även kallad gasleverantör)*: Detta är ett företag som köper gas från en gasproducent eller andra gasleverantörer för att sedan sälja gasen till en gasanvändare.⁸ En gashandlare kan utföra flera tjänster samtidigt. Förutom att agera gasleverantör kan de även fylla funktionen som balansansvarig. Det finns inga hinder för utländska gashandlare att etablera sig på den svenska naturgasmarknaden, ingen kompetenskontroll görs av någon myndighet och det finns inget officiellt register över gasleverantörer som är verksamma i Sverige.
- *Balansansvarig (BA)*: En BA måste utses för varje uttagspunkt. BA bär det ekonomiska ansvaret för att upprätthålla balansen av dels den gas som tillförs, men även de uttag

⁶ DSO:er är E.ON Gas Sverige AB, Göteborgs Energi Gasnät AB, Krafringen nät AB, Varberg Energi AB and Öresundskraft AB medan Swedegas AB är ägare av det svenska transmissionsnät.

⁷ Naturgaslagen (2005:403)

⁸ Det bör understrykas att den svenska naturgasmarknaden endast har ett fåtal gasleverantörer och därför är antalet hushållskunder som genomför ett leverantörsbyte mycket begränsat (cirka 1% av det totala antalet hushållskunder per år).

som genomförs inom det egna balansansvarsområdet. Balansering sker genom kontinuerlig uppföljning och balanseringsplaner till systembalansansvarig, genom att ange energibelopp för nästkommande dag. Gashandlare kan välja att antingen ta balanseringsansvar eller att upphandla balanseringstjänster från en annan gashandlare.⁹

- *Systembalansansvarig (SBA)*: Har det övergripande ansvaret för att balansen upprätthålls mellan inmatning och uttag. Detta sker genom att se till att trycket i transmissionsnätet hålls på en sådan nivå att reserver finns för störningar i gasöverföringen. En SBA har också ansvaret för att trycket inte överstiger tillåten gräns. Obalans uppstår när uttaget inte motsvarar planerad inmatning. I balansavräkningen beräknar den systemansvarige eventuell obalans för respektive balansansvarig och reglerar sedan kostnaderna för obalansen med den eller de balansansvariga som bär det ekonomiska ansvaret.
- *Systemoperatör (SO)*: Ett rättssubjekt som driver det svenska naturgassystemet. I motsats till situationen i de flesta europeiska länder så är den svenska systemoperatören, Affärsverket svenska kraftnät (SvK), ansvarig för att den kortsiktiga balansen i det svenska naturgassystemet upprätthålls, utan att vara ägare av transmissionsnätet. Ägaren av transmissionsnätet är istället det privatägda företaget, Swedegas AB (Swedegas). Swedegas är ansvarig för drift, dagligt underhåll och utvidgning av naturgassystemet och anses, precis som SvK, också vara en TSO.

Under 2013 planeras denna situation att förändras. Det kortsiktiga systembalansansvaret, som idag sköts av SvK, kommer att överföras till Swedegas. Swedegas kommer då att betraktas som både SBA för hela det svenska naturgassystemet, och den enda svenska TSO:n. Swedegas har redan certifierats och deltar i ENTSOG-samarbetet på den europeiska marknaden.

Det svenska naturgassystemet har obegränsat tredjepartstillträde och präglas av transparens. Även regelverket för tredjepartstillträde till distributionsnätet är helt i enlighet med de i förordningen 715/2009/EC ställda kraven på villkorlöst tredjepartstillträde.

- *Lagringsägare*: ägare till ett gaslager. I vissa juridiska sammanhang används begreppet "innehavare av lagringsanläggning" i syfte att undanröja eventuella oklarheter kring ansvarsfördelning mellan innehavare och ägare, i de fall dessa inte utgörs av en och samma juridiska person.

Lagring på den svenska naturgasmarknaden sker på två olika sätt. Antingen genom att använda den outnyttjade kapaciteten i det svenska naturgassystemet (s.k. line-pack), eller genom att använda det endaste lager som finns (Skallen). Line-pack kan, om det finns utrymme, användas som lager för kompensationsåtgärder som genomförs av SvK i sin nuvarande roll som SBA, medan lagerägaren erbjuder lagringstjänster (för närvarande bokad av SvK). Dessa tjänster erhålls mot på förhand fastställda och publicerade tariffer i ett system där fullständigt tredjepartstillträde råder. Naturgaslagen föreskriver dessutom att tillsynsmyndigheten bör samråda med systemanvändare vid utarbetandet av tariffer

⁹ Det finns för närvarande fyra aktörer som erbjuder dessa tjänster på den svenska naturgasmarknaden, DONG Naturgas AB, E.ON Gashandel Sverige AB, Göteborg Energi AB, Modity Trading AB.

för såväl lagring i lager som lagring i transmissionsledningarna. Detta är i linje med bestämmelserna i direktiv 2009/73/EG, där det förespråkas att medlemsstaterna ska utse eller ålägga lagringsägare att utse en eller flera systemansvariga för lagring av naturgas.¹⁰

- *Gasanvändare*: användare av gas som kan vara allt från en tung industri till en hushållskonsumert som värmer sitt hem med gas eller använder den för matlagning.

När det gäller hushållskunder har kraven i direktiv 2009/73/EG - att stärka och förtydliga såväl industrikundernas som hushållskundernas ställning gentemot leverantörer - implementerats. Redan före implementeringen av de nya konsumentreglerna hade Sverige uppnått ett starkt konsumentskydd helt i linje med gällande direktiv, förutom bestämmelserna för utsatta kunder. I samband med introduktionen av begreppet "utsatta kunder" i den svenska naturgaslagen har denna grupp fått ett ökat skydd i enlighet med direktivet ovan. Det finns än så länge ingen särskild lagstiftning för utsatta energikunder i Sverige, men ett ADR-system¹¹ är tillgängligt för alla typer av konsumenter, inklusive energikonsumenter.¹²

Framtida regelverk och ansvarsförhållande på naturgasmarknaden i Sverige (FRANS)¹³

Regeringen beslutade den 3 juni 2010 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utforma förslag till den framtida hanteringen av systemansvaret för gas m.m. (Dir. 2010/60) Anledningen till att inrätta denna särskilda kommitté var att genomföra en utredning syftande till att på ett effektivt sätt implementera reglerna från det tredje energimarknadspaketet och försörjningstrygghetsförordningen i naturgaslagen. Den särskilda kommitténs huvuduppgifter var att;

- utreda om den svenska marknadsmodellen för gas behöver anpassas för att uppfylla EU:s formella krav och, vid behov, lämna ett förslag till anpassning av det svenska regelverket;
- vid behov föreslå anpassningar i lagstiftning och regelverk för att Sverige ska kunna uppfylla kraven enligt gasförsörjningsförordningen (994/2010/EG).

I samband med kontakter mellan utredningen och Kommissionen fick utredningen bekräftat att den svenska marknadsmodellen för gas i dagsläget anses uppfylla gällande EU-regelverk. Denna information från Kommissionen fungerar dock inte som en garanti för att framtida förändringar av den svenska marknadsmodellen för gas inte kommer att vara nödvändiga. Förändringar i det existerande europeiska legala ramverket eller en utvidgning av den svenska naturgasmarknaden kan resultera i en ny bedömning och

¹⁰ Samma krav är uppställda för LNG-anläggningar. Med hänsyn till att det för närvarande inte är någon LNG-anläggning som är ansluten till det svenska naturgassystemet ansågs denna bestämmelse vara irrelevant för genomförande i den svenska naturgaslagen.

¹¹ Alternative Dispute Resolution

¹² Allmänna Reklamationsnämnden

¹³ SOU 2011:46, Framtida regelverk och ansvarsförhållande på naturgasmarknaden i Sverige

därför innebära behov av justeringar. Baserat på bedömningen av Kommissionen ansåg dock den särskilda kommittén att det för närvarande inte krävs några justeringar.

Den svenska marknadsmodellen för gas

Marknadsmodellen för den svenska naturgasmarknaden har konstruerats och utvecklats mellan avregleringen år 2000 och dess färdigställande år 2007, och är baserad på den svenska elmarknadsmodellen. På det sättet utgör den svenska naturgasmarknaden en enkel, tillförlitlig och transparant marknadsmodell som är skraddarsydd för sin relativt småskaliga verksamhet.

Den huvudsakliga skillnaden mellan den svenska marknadsmodellen och olika former av shippermodeller är att gashandelsföretag inte behöver betala någon entry-avgift i det svenska naturgassystemets inmatningspunkt i Dragör. I den svenska marknadsmodellen saknas således den avtalsrelation mellan transmissionsnätägare och gashandelsföretag som utgör en gemensam nämnare för olika former av shippermodell. Att det inte förekommer någon handel med kapacitet över gränsen mellan Danmark och Sverige är dock inte att betrakta som ett handelshinder. Utländska handelsaktörer har tillgång till hela den svenska naturgasmarknaden med ett moment mindre jämfört med vad som krävs för tillgång till de gasmarknader där någon form av shippermodell tillämpas. Det ska i sammanhanget noteras att avtal mellan transmissionsnätägare och gashandelsföretag normalt sett förekommer vid gastransit, dvs. när gas transporteras genom en medlemsstat för användning av slutförbrukare i en annan medlemsstat. I Sverige förekommer inte någon transit av gas eftersom det bara finns en tillförselledning.

Med tanke på anslutningsstationerna i naturgassystemet så kan man säga att det inte existerar någon faktisk gränstation i nätet. Anslutningspunkten finns i det danska naturgasnätet, där tillgång till anslutningsstationerna automatiskt innebär tillgång till det svenska naturgassystemet. Kapacitet i det svenska naturgassystemet är kontrakterat mellan slutanvändare och distributionssystem, samt respektive TSO. Ur denna synvinkel kan det svenska naturgassystemet betraktas som ett enda distributionsnätsområde, vilket kan liknas med motsvarande områden runt om i Europa.

Kortfattad beskrivning av den svenska balanseringsmodellen

Att upprätthålla balansen i det svenska naturgassystemet är av största vikt för samtliga aktörer på den svenska naturgasmarknaden. Ansvaret för balansering och drift av gastransmissionsnätet delas idag mellan två marknadsaktörer, SvK och Swedegas.¹⁴

Balansansvaret består av det kortsiktiga balanseringsansvaret som omfattar hela den svenska naturgasmarknaden, och som förekommer i olika stadier inklusive planering, genomförande och balansavräkning. I egenskap av systemansvarig myndighet ansvarar SvK för att balansen mellan inmatning och uttag i det svenska naturgassystemet upprätthålls på kort sikt. För detta ändamål tecknar SvK avtal med balansansvariga aktörer. En balansansvarig aktör bär det ekonomiska ansvaret för att balansen upprätthålls mellan tillförd gas och uttagen gas i de inmatnings- och uttagspunkter som

¹⁴ I juni 2011 sålde E.ON Gas Sverige AB sin del av det svenska naturgassystemet till Swedegas AB

balansansvaret omfattar. Den balansansvarige är skyldig att planera för balans mellan sin inmatning och sitt uttag av gas. Den avräkningsmodell som tillämpas innebär att de balansansvariga aktörerna över tiden kan rätta till sina egna obalanser via ett s.k. balanskonto. Detta minimerar behovet av balanserande åtgärder från den systemansvariga myndigheten. Skulle obalanser som kräver åtgärd identifieras använder sig SvK så långt som möjligt av marknadsmekanismer. I första hand innebär det att SvK vänder sig till de balansansvariga för att få in bud på s.k. reglergashandel. Samtidigt är Swedegas ansvarig för den tekniska driften, samt kapacitetstilldelningen inom transmissionsnätet.

Under 2013 planeras balanseringsansvaret att övergå från SvK till Swedegas. Det resulterar i en situation där bara en, certifierad och i förväg utsedd, juridisk person finns som ansvarar för hela TSO-funktionen, dvs. Swedegas. Det innebär dock inte att den systemansvarige alltid måste vara samma juridiska enhet som agerar SBA. Genom att införa en rättslig åtskillnad i den svenska naturgaslagen mellan rollen som SBA och rollen som TSO skapas mer flexibilitet i den svenska lagstiftningen. Den marknadsaktör som enligt den svenska regeringen anses vara lämplig kommer att kunna agera som SBA, oavsett om den agerar TSO eller ej. Det är viktigt att notera att den svenska lagstiftningen tillåter flertalet TSO:er men endast en SBA åt gången. Motivet är att systembalanseringsansvaret omfattar hela den svenska naturgasmarknaden.

Det svenska transmissionsnätet innehåller mycket outnyttjad kapacitet. Det finns en stor flexibilitet i rörledningen på cirka 25 procent av en vinterdagskonsumtion för hela marknaden. Denna line-packflexibilitet används för att upprätthålla balansen på kort sikt och utnyttjas på ett sätt som leder till att TSO:ernas agerande för att vidta åtgärder blir mycket låg.

Tillgänglig flexibilitet ska fördelas mellan balansansvarig dagen före leveransdagen, i enlighet med den genomsnittliga månatliga behovskapaciteten hos slutanvändarna. Fördelningen bygger på genomsnittliga månatliga kapacitetsbehov hos varje enskild BA. Beräkningen görs i varje enskild nätägares nätverk. Efter detta rapporterar nätägaren varje BA:s genomsnittliga månatliga kapacitet till SvK den 15:e varje månad före leverans.

I enlighet med den rapporterade kapaciteten beräknar SvK den nuvarande andelen av den totala tillgängliga flexibiliteten i rörledningen under den följande månaden. Dessa siffror måste rapporteras till BA:n den 25:e dagen varje månad före leverans.

Villkoren för att använda flexibilitet genom resultatutjämningsfonden regleras i balansavtalet mellan SvK och BA.

SvK granskar varje enskilt BA:s nomineringar. Det nominerade handelsutbytet matchas sedan till det utländska handelsutbytet tillsammans med den utländska SBA:n. SvK matchar även utbyten mellan den inhemska BA:n för att verifiera att den planerade balansen i flexibilitetskontot håller sig inom de tillåtna gränserna.

Om matchningen visar skillnader mellan den information som de olika BA har gett så ska "lägsta regeln gälla". De lägre volymerna ska användas. Om BA:s planerade balans inte

är inom de tillåtna gränserna efter det att matchningen har gjorts, så har SvK rätt att justera nominering av den mängd som krävs.

Efter granskning och, om nödvändigt, justering av nomineringarna godkänner SvK nomineringarna och rapporterar till respektive BA. De godkända nomineringarna ligger senare till grund för SvK:s ställningstagande.

Balansavräkning

Det svenska naturgassystemet är i balanseringssyfte uppdelat i nätområden. Områdena består av ett nätsområde för gastransmissionsnätet och ett nätområde för varje gasdistributionsnät (varje nätområde tilldelas ett områdes-ID av SvK). SvK bestämmer uppdelningen av de olika nätområdena för balanseringsansvariga. Inom ett specifikt nätområde måste det alltid finnas en BA som har ansvaret för eventuella nätförluster. Ett balansansvarigt företag ska planera för balans mellan sin tillförsel och sitt uttag. Det går inte att undvika att det blir en differens mellan den gas som den balansansvarige har tillfört till nätet och den gas som har tagits ut ur nätet under ett dygn. Genom en balansavräkning fångas denna skillnad upp.

Balansavräkningen beräknas baserad på det underlag som den balansansvarige har rapporterat in om planering (balansplan) och de preliminära, uppmätta mätvärden som respektive nätägare rapporterar. Balansplanen avser nästkommande leveransdygn och består av timvisa planer för inköp av gas, förbrukning, produktion och inmatning eller uttag till/från gaslagret. Balansansvariga ska sända en balansplan till SvK senast klockan 14.00 dagen före leveransdygnet, som börjar 06.00 varje morgon och pågår till 06.00 morgonen därpå. Balansplaner kan ändras fram till två timmar före respektive leveranstimme. Nätägarna rapporterar preliminära värden till SvK senast klockan 10.30 dagen efter leveransdygnet. SvKs preliminära balansavräkning utförs som en dygnsavräkning senast klockan 12.00 dagen efter leveransdygnet och bygger på rapporterade värden från nätägarna.

Den balansansvarige har ett balanskonto där obalanser ackumuleras. Om saldot på balanskontot överstiger tillåten maxgräns eller understiger tillåten minimigräns blir mellanskillnaden balansgas. Principen för prissättningen av balansgas motsvarar de principer som andra systemansvariga använder, till exempel Energinet.dk. Avsikten är att ge de balansansvariga incitament att göra en sådan planering att ackumulerade obalanser ligger inom tillåtet intervall. Det tillåtna intervallet för de balansansvarigas balanskonton beräknas av SvK. Det görs utifrån en bedömning inom vilka gränser gstrycket i transmissionsnätet kan variera utan att problem ska uppkomma vid distributionen av gas. Vid beräkningen beaktas eventuella driftrestriktioner och driftsäkerhetsbedömningar. Skillnader uppstår mellan de preliminära mätvärden som rapporteras av nätägarna efter leveransdygnet och de slutliga värden som de rapporterar senast den 15:e efter leveransmånaden. Det uppstår även skillnader mellan preliminärt och slutligt värmevärde. Preliminärt värmevärde beräknas och rapporteras av SvK efter den 22:a varje månad och gäller för nästkommande månad.

Slutligt värmevärde rapporteras av SvK senast den tredje vardagen efter leveransmånaden och gäller för den föregående månaden. Skillnaderna kallas balansgas

för den volym som överstiger minimi- respektive maxgränsen och korrektionsgas för den volym som utgör skillnaden mellan utgående saldot och minimi- respektive maxgränsen. Dessa skillnader framkommer vid den slutliga avräkningen med de balansansvariga som SvK gör senast den 25:e i månaden efter leveransmånaden.

Mätning och mätaravläsning

Rapporteringen av mätvärden ska alltid ske i realtid. Följaktligen gäller sommar- eller vintertid för all rapportering. Gasdygnet löper från 06:00 ena dagen till 06:00 dagen därpå.

- Daglig avläsning sker på uttagspunkter med ett årligt uttag som är större än, eller lika med 3,0 GWh, eller om uttaget har en månatlig topp som är större än, eller lika med 500 MWh. Nätägaren samlar dagliga mätvärden från alla uttags- och anslutningspunkter i direkt anslutning till dagens slut. Dessa mätvärden rapporteras till den intilliggande nätägaren senast 09:00 följande dag.
- Minst månadsvis avläsning är obligatoriskt vid uttagspunkter med en årlig användning större än, eller lika med, 0,3 GWh. Slutrapportering inkluderar gasanvändande under hela månaden, med start från 06:00 den första dagen i månaden.
- Årlig avläsning sker vid uttagspunkter med en årlig användning som är mindre än 0,3 GWh. Dessa punkter ska ha årliga mätaravläsningar som ett minimum. Slutrapporteringen inkluderar gasanvändning under en period av ett år och ska skickas direkt efter att mätaravläsningen blivit avläst.

Uttagspunkter med en beräknad årlig användning på mindre än 1200 kWh undantas dock från dessa mätningsskrav.

I en nyligen publicerad rapport¹⁵ rekommenderar Energimarknadsinspektionen att inte införa smarta mätare för samtliga kunder på den svenska naturgasmarknaden. Ett införande skulle i praktiken leda till orimligt höga merkostnader för hushållskunder och kunna få till följd att dessa konsumenter beslutar sig för att byta naturgas till el som energikälla. I rapporten rekommenderas det:

- att införa en obligatorisk installation av smarta mätare för konsumenter med en förbrukning mellan 300MWh och 3000 MWh;
- att göra installationen av smarta mätare frivillig för konsumenter med en förbrukning mellan 300 MWh och 30 MWh;
- att inte införa smart mätning för konsumenter med en årlig förbrukning som är mindre än 30 MWh.

Tabell 3: Mätaravläsning per kund¹⁶

¹⁵ EI R2012:01, Smarta mätare i det svenska naturgassystemet

¹⁶ EI R2012:01, Smarta mätare i det svenska naturgassystemet, Pöyry

Mätaravläsning	Konsumtion	Kund	Antal kunder och % med installerade smarta mätare
Dagligen	Minst 3000 MWh per år eller 500 MWh per månad	Stora industrier	258 (100% installerade smarta mätare)
Månatligen	30-3000 MWh per år	Små industrikunder	Cirka 1600 (30% installerade smarta mätare)
Årligen	1.2-30 MWh per år	Spiskunder (matlagning + uppvärmning och uppvärmning för minst 10 hushåll)	Nästan 16000 (3% installerade smarta mätare)
Inte alls	Mindre än 1.2 MWh per år	Spiskunder (matlagning)	19000

Sammanfattning

Trots att den svenska naturgasmarknaden är liten så fungerar den relativt väl och sköts på ett effektivt sätt av marknadsaktörerna. Den tillämpade balanseringsmodellen, med bl.a. den viktiga rollen som TSO:n spelar samt line-pacttjänster, skapar en säkerhet och uppfyller kraven på en transparent och icke-diskriminerande marknad.

Den metod som används för balansavräkningen, med ett balanskonto för varje nätägare, är ett mycket effektivt sätt att driva marknaden. Metoden innefattar att obalanser kumuleras och positioneras. Avräkning sker vid slutet av den dag då obalansen tillförs till ett obalanskonto som därefter förs över till nästkommande dag. Det finns ingen generell avgift för obalanser.

Det största problemet och utan tvekan den största utmaningen den närmaste framtiden är frågan om huruvida man ska kunna täcka den förväntade bristen på naturgas när det danska Tyra fältet är tomt. Som nämnts tidigare så har inte Sverige någon egen utvinning av naturgas och volymen producerad biogas på nationell nivå är inte tillräcklig för att kompensera bortfallet från det danska Tyrafältet. Detta bortfall, i kombination med avsaknaden av gränsöverskridande ledningar till andra naturgasländer med utvinning, kan utan tvivel leda till situationer där gasleverantörer kan få problem att förse svenska konsumenter med naturgas.